

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPEENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

Vodič kroz članak 4. Protokola br. 4 uz Europsku konvenciju o ljudskim pravima

Zabrana kolektivnog
protjerivanja stranaca

Ažuriran 31. kolovoza 2022.

Pripremljeno Tajništvo. Nije obvezujuće za Sud.

Izdavači ili organizacije koji žele prevesti i/ili reproducirati ovo izvješće ili dio ovog izvješća u tiskanom ili elektroničkom obliku trebaju se javiti na publishing@echr.coe.int za daljnje informacije o postupku odobravanja.

Ako želite provjeriti koji se prijevodi vodiča kroz sudsku praksu trenutno pripremaju, pogledajte [Prijevodi u pripremi](#).

Ovaj vodič pripremio je Odjel za praćenje sudske prakse te on ne obvezuje Sud. Može biti podvrgnut uredničkim izmjenama.

Ovaj vodič izvorno je sastavljen na engleskom jeziku. Redovito se ažurira, a posljednji je put bio ažuriran 31. kolovoza 2022. godine. Može biti podvrgnut uredničkim izmjenama.

Vodiči kroz sudsku praksu dostupni su za preuzimanje na www.echr.coe.int (Case-law – Case-law analysis – Case-law guides). Za ažuriranje ove publikacije pratite račun Suda na Twitteru na https://twitter.com/ECHR_CEDH.

Za ovaj prijevod, koji se objavljuje u dogovoru s Vijećem Europe i Europskim sudom za ljudska prava, odgovoran je isključivo Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava.

© Vijeće Europe / Europski sud za ljudska prava, 2022.

Sadržaj

Sadržaj	3
Bilješka čitateljima	4
I. Povijest donošenja i svrha članka	5
II. Pojam „kolektivnog protjerivanja”	5
III. Primjeri kolektivnog protjerivanja	8
IV. Primjeri mjera koje ne predstavljaju kolektivno protjerivanje	11
V. Odnos s člankom 13. Konvencije	12
Popis navedenih predmeta.....	14

Bilješka čitateljima

Ovaj vodič jedan je u nizu vodiča kroz Konvenciju koje je objavio Europski sud za ljudska prava (u daljnjem tekstu „Sud”, „Europski sud” ili „Strasburški sud”) kako bi informirao pravne praktičare o najvažnijim presudama i odlukama koje je donio Strasburški sud. U vodiču se analizira i sažima sudska praksa o članku 4. Protokola br. 4 uz Europsku konvenciju o ljudskim pravima (u daljnjem tekstu: „Konvencija” ili „Europska konvencija”). Čitatelji će u njemu naći ključna načela iz ovog područja kao i mjerodavne presedane.

Sudska praksa navedena je selektivno: riječ je o vodećim, značajnim i/ili nedavnim presudama i odlukama.*

Presude i odluke Suda ne služe samo za odlučivanje u predmetima pred Sudom već i općenitije za pojašnjenje, zaštitu i razvoj pravila koja proizlaze iz Konvencije, čime doprinose tome da države poštuju obveze koje su preuzele kao ugovorne stranke (*Irska protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, stavak 154., 18. siječnja 1978., Serija A br. 25 i, nedavno, *Jeronovičs protiv Latvije* [VV], br. 44898/10, stavak 109., 5. srpnja 2016.).

Stoga je zadaća sustava ustanovljenog Konvencijom odlučivati o pitanjima javne politike u općem interesu, čime se podižu opći standardi zaštite ljudskih prava i širi poznavanje jurisprudencije iz područja ljudskih prava diljem zajednice država potpisnica Konvencije (*Konstantin Markin protiv Rusije* [VV], br. 30078/06, stavak 89., ECHR 2012). Doista, Sud je naglasio ulogu Konvencije kao „ustavnog instrumenta europskog javnog poretka” u području ljudskih prava (*Bosphorus Hava Yollari Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi protiv Irske* [VV], br. 45036/98, stavak 156., ECHR 2005-VI i, nedavno, *N. D. i N. T. protiv Španjolske* [VV], br. 8675/15 i 8697/15, stavak 110., 13. veljače 2020.).

Nedavno je Protokolom br. 15 uz Konvenciju u preambulu Konvencije uneseno načelo supsidijarnosti. Tim se načelom „nameće zajednička odgovornost država stranaka i Suda” u pogledu zaštite ljudskih prava, a nacionalna tijela i sudovi moraju tumačiti i primjenjivati domaće pravo na način koji osigurava puni učinak prava i sloboda definiranih u Konvenciji i njezinim protokolima (*Grzęda protiv Poljske* [VV], stavak 324.).

Ovaj vodič sadržava upućivanja na ključne riječi za svaki navedeni članak Konvencije i njezinih dodatnih protokola. Pravna pitanja koja se rješavaju u svakom predmetu sažeta su u [Popisu ključnih riječi](#), odabranih iz tezaurusa pojmova (u većini slučajeva) izravno iz teksta Konvencije i njezinih protokola.

[Baza podataka](#) sudske prakse Suda, HUDOC, omogućuje pretraživanje po ključnim riječima. Pretraživanje tim ključnim riječima omogućuje pronalaženje skupine dokumenata sa sličnim pravnim sadržajem (obrazloženje i zaključci Suda u svakom predmetu sažeti su ključnim riječima). Ključne riječi za pojedinačne predmete mogu se pronaći klikom na oznaku *Case Details* na HUDOC-u. Daljnje informacije o bazi podataka HUDOC i ključnim riječima potražite u [Vodiču za korisnike baze podataka HUDOC](#).

---

* Navedena sudska praksa može biti na jednom ili oba službena jezika (engleskom ili francuskom) Suda i Europske komisije za ljudska prava. Ako nije drukčije naznačeno, sva upućivanja odnose se na presude o osnovanosti koje je donijelo vijeće Suda. Kratica „(odl.)” znači da se upućivanje odnosi na odluku Suda, a „[VV]” da je predmet bio pred Velikim vijećem.

Presude vijeća koje nisu postale konačne prije objavljivanja ovog ažuriranja označene su zvjezdicom (*).

Članak 4. Protokola br. 4 – Zabrana kolektivnog protjerivanja stranaca

„Kolektivno protjerivanje stranaca zabranjeno je.”

Ključne riječi za HUDOC

Zabrana kolektivnog protjerivanja stranaca (P4-4)

I. Povijest donošenja i svrha članka

1. Kada je Protokol br. 4 sastavljen 1963., bio je prvi međunarodni ugovor koji se bavi kolektivnim protjerivanjem. Iz obrazloženja tog protokola proizlazi da je svrha članka 4. bila formalno zabraniti „kolektivno protjerivanje stranaca kakvo se događalo u novijoj povijesti”. Stoga je „dogovoreno da se usvajanje [članka 4.] i stavka 1. članka 3. (zabrana protjerivanja vlastitih državljana) ne može tumačiti na način da ikako opravdava mjere kolektivnog protjerivanja koje su možda poduzete u prošlosti” (*Hirsi Jamaa i drugi protiv Italije* [VV], 2012., stavak 174.).
2. Glavna je svrha tog članka spriječiti da države mogu udaljiti određeni broj stranaca, a da ne ispituju njihove osobne okolnosti i, posljedično, da im ne omoguće da iznesu svoje argumente protiv mjere koju je poduzelo nadležno tijelo (*ibid.*, stavak 177.).

II. Pojam „kolektivnog protjerivanja”

3. „Kolektivnim protjerivanjem” treba se smatrati „svaku mjeru kojom se strance kao skupinu prisiljava da napuste zemlju, osim kada se takva mjera poduzme na temelju razumnog objektivnog ispitivanja konkretnog slučaja svakog pojedinog stranca u toj skupini” (*Khlaifia i drugi protiv Italije* [VV], 2016., stavak 237.; *Gruzija protiv Rusije (I)* [VV], 2014., stavak 167.; *Andric protiv Švedske* (odl.), 1999.; *Čonka protiv Belgije*, 2002., stavak 59.; *Sultani protiv Francuske*, 2007., stavak 81.; i odluke Komisije *Becker protiv Danske*, 1975.; *K. G. protiv Njemačke*, 1977.; *O. i drugi protiv Luksemburga*, 1978.; *Alibaks i drugi protiv Nizozemske*, 1988.; *Tahiri protiv Švedske*, 1995.). Činjenica da su slične odluke donesene u odnosu na više stranaca sama po sebi ne dovodi do zaključka da je došlo do „kolektivnog protjerivanja” ako je svakoj dotičnoj osobi pružena mogućnost da pojedinačno i pred nadležnim vlastima iznese argumente protiv svog protjerivanja (*Alibaks i drugi protiv Nizozemske*, odluka Komisije od 16. prosinca 1988.; *Andric protiv Švedske* (odl.), 1999.; *Sultani protiv Francuske*, 2007., stavak 81.). Međutim, to ne znači da, kada je provedeno razumno i objektivno ispitivanje određenog slučaja svakog pojedinca, „pozadina izvršenja naloga o protjerivanju nema nikakvu daljnju ulogu u određivanju toga je li poštovan članak 4. Protokola br. 4” (*Čonka protiv Belgije*, 2002., stavak 59.). Da bi protjerivanje bilo „kolektivne” prirode, ne postoje zahtjevi kao što je najmanji broj osoba koje su mu podvrgnute ili pripadnost određenoj skupini (*N. D. i N. T. protiv Španjolske* [VV], 2020., stavci 193. – 199.). Prigovore na temelju članka 4. Protokola br. 4 može podnijeti sam pojedinac koji tvrdi da je bio dio skupine koja je kolektivno protjerana (vidi, primjerice, *Shahzad protiv Mađarske*, 2021.).
4. Dok se, tradicionalno, većina postupaka pokrenutih pred tijelima Konvencije na temelju članka 4. Protokola br. 4 odnosila na strance koji su se već nalazili na državnom području tužene države (*K.G. protiv Njemačke*, odluka Komisije od 1. ožujka 1977.; *Andric protiv Švedske* (odl.), 1999.; *Čonka protiv Belgije*, 2002.), Sud je zadnjih godina odlučivao u brojnim predmetima u kojima su tužene Vlade osporavale primjenjivost članka 4. Protokola br. 4, ponekad u vezi s prigovorom da stranci nisu bili pod njihovom jurisdikcijom u smislu članka 1. Konvencije.
5. Predmet *Hirsi Jamaa i drugi protiv Italije* [VV], 2012., odnosio se na presretanje na otvorenome moru i vraćanje po kratkom postupku (odvratanje – engl. *push-back*) migranata u Libiju od strane

talijanskih vlasti. Sud je morao razmotriti je li članak 4. Protokola br. 4 primjenjiv kada se udaljenje dogodilo izvan državnog područja, točnije na otvorenom moru. Sud je primijetio da ni tekst ni pripremni akti (*travaux préparatoires*) Konvencije ne isključuju izvanteritorijalnu primjenu te odredbe. Prema autorima Protokola br. 4, riječ „protjerivanje” trebalo bi tumačiti „u generičkom značenju kako se trenutačno koristi (otjerati s nekog mjesta)”. Nadalje, ako bi članak 4. Protokola br. 4 bio primjenjiv samo na kolektivna protjerivanja s državnog područja država stranaka Konvencije, značajna komponenta suvremenih migracijskih obrazaca ne bi ulazila u područje primjene te odredbe, a migranti koji su se zaputili morem, često riskirajući vlastite živote, i nisu stigli do granica države, ne bi imali pravo na ispitivanje svojih osobnih okolnosti prije protjerivanja, za razliku od onih koji putuju kopnom. Pojam protjerivanja, kao i pojam „jurisdikcije”, očito je bio ponajprije teritorijalan. Međutim, kada je Sud utvrdio da je država, iznimno, izvršavala jurisdikciju izvan svog državnog područja, mogao je prihvatiti da je izvršavanje izvanteritorijalne nadležnosti od strane te države bilo u obliku kolektivnog protjerivanja. Sud je ponovio i da pomorsko okruženje nije, zbog svoje posebne prirode, područje izvan zakona. Stoga je zaključio da udaljenje stranaca koje u kontekstu presretanja na otvorenom moru provode vlasti neke države pri izvršavanju svoje suverene vlasti, a čiji je učinak sprječavanje migranata da dođu do granica države ili čak odvratanje migranata u drugu državu, predstavlja izvršavanje jurisdikcije koje dovodi do odgovornosti dotične države na temelju članka 4. Protokola br. 4 (*ibid.*, stavci 169. – 182.).

6. U predmetu *Sharifi i drugi protiv Italije i Grčke*, 2014., koji se odnosio na presretanje i neposredno protjerivanje u Grčku migranata koji su se potajno ukrkali na plovila za Italiju i stigli u talijansku luku Anconu, Sud je odbacio prigovor Vlade da članak 4. Protokola br. 4 nije primjenjiv *ratione materiae* i nije smatrao da je potrebno utvrditi jesu li podnositelji zahtjeva vraćeni nakon što su stigli na talijansko državno područje ili prije toga jer je ta odredba u svakom slučaju primjenjiva na obje situacije (*ibid.*, stavci 210. – 213.).

7. U predmetu *Khlaifia i drugi protiv Italije* [VV], 2016., talijanska Vlada naglasila je da je postupak kojemu su podnositelji zahtjeva bili podvrgnuti u domaćem pravu klasificiran kao „odbijanje ulaska uz udaljenje”, a ne kao „protjerivanje”. Međutim, Sud nije vidio razlog da odstupa od svoje ranije utvrđene definicije te je naveo da nema sumnje da su podnositelji zahtjeva, koji su se nalazili na talijanskom državnom području (u prihvatnom centru na otoku Lampedusi, a kasnije su prebačeni na brodove usidrene u luci Palermu), udaljeni iz te države i vraćeni u Tunis protiv svoje volje, što predstavlja „protjerivanje” u smislu članka 4. Protokola br. 4 (*ibid.*, stavci 243. – 244.).

8. U predmetu *N. D. i N. T. protiv Španjolske* [VV], 2020., Sud je prvi put bio pozvan riješiti pitanje primjenjivosti članka 4. Protokola br. 4 na neposredno i prisilno vraćanje stranaca s kopnene granice, nakon pokušaja velikog broja migranata da neovlašteno i u skupini prijeđu tu granicu. Nakon što je potvrdio da su događaji koji su se dogodili na ogradama na kopnenoj granici u Melilli obuhvaćeni „jurisdikcijom” Španjolske u smislu članka 1., Sud je ispitao obuhvaća li pojam „protjerivanja” kako se upotrebljava u članku 4. Protokola br. 4 odbijanje ulaska stranaca na kopnenoj granici države ugovornice, koja ujedno može biti i vanjska granica šengenskog prostora. Sud je utvrdio da su razmatranja koja su bila temelj za njegove presude koje su se odnosile na podnositelje koji su pokušali ući na državno područje neke države morem jednako relevantna u odnosu na prisilno udaljenje s državnog područja neke države u kontekstu pokušaja prelaska državne granice kopnom i nije postojao razlog da u potonjem slučaju usvoji drukčije tumačenje pojma „protjerivanje”. Pojam „protjerivanje” stoga se treba tumačiti autonomno i odnosi se na svako prisilno udaljenje stranca s državnog područja neke države, bez obzira na zakonitost boravka te osobe, vrijeme koje je provela na državnom području, mjesto na kojem je uhićena, njezin status migranta ili tražitelja azila ili njezino ponašanje pri prelasku granice. Taj pojam ima isto značenje koje ima u kontekstu članka 3. Konvencije. Objе odredbe primjenjuju se na bilo koju situaciju pod jurisdikcijom države ugovornice, uključujući situacije ili vrijeme kada vlasti dotične države još nisu ispitale postojanje osnova na temelju kojih bi dotične osobe imale pravo zatražiti zaštitu na temelju tih odredbi (*ibid.*, stavci 166. – 188.). U tom predmetu pripadnici *Guardia Civila* udaljili su podnositelje zahtjeva sa španjolskog državnog područja i prisilno ih vratili u

Maroko, protiv njihove volje i vezane liscama, što je predstavljalo „protjerivanje” u smislu članka 4. Protokola br. 4.

9. U predmetu *Shahzad protiv Mađarske*, 2021., Sud je utvrdio da su vlasti podnositelja zahtjeva podvrgnule „protjerivanju” u smislu članka 4. Protokola br. 4 udaljivši ga na vanjsku stranu granične ograde tužene države, odnosno, na pojas zemlje između granične ograde i stvarne granice između Mađarske i Srbije, koji pripada državnom području tužene države. Uzeo je u obzir činjenicu da je uski pojas zemlje s vanjske strane te ograde do kojeg je podnositelj zahtjeva bio dopraćen imao samo tehničku svrhu povezanu s upravljanjem granicom, da na tom pojasu zemlje nije bilo infrastrukture, da su protjerani migranti, da bi zakonito ušli u Mađarsku, morali otići u jednu od tranzitnih zona, što je obično uključivalo prolazak kroz Srbiju, te da su mađarski policijski službenici podnositelja zahtjeva uputili prema Srbiji. Mjera kojoj je podnositelj zahtjeva bio podvrgnut imala je za cilj, i posljedicu, njegovo udaljenje s mađarskog državnog područja (*ibid.*, stavci 45. – 52.).

10. Neće doći do povrede članka 4. Protokola br. 4 ako je nepostojanje odluke o protjerivanju donesene na pojedinačnoj osnovi posljedica kažnjivog ponašanja samog podnositelja zahtjeva. Primjerice, u predmetu *Berisha i Haljiti protiv Bivše Jugoslavenske Republike Makedonije* (odl.), 2005., podnositelji zahtjeva pokrenuli su zajednički postupak azila i tako dobili jednu zajedničku odluku, a u predmetu *Dritsas i drugi protiv Italije* (odl.), 2011., podnositelji zahtjeva odbili su pokazati svoje osobne isprave policiji i stoga policija nije mogla pripremiti naloge o protjerivanju na ime podnositelja zahtjeva. U predmetu *N. D. i N. T. protiv Španjolske* [VV], 2020., Sud je pojasnio da je to načelo primjenjivo i na situacije u kojima osobe neovlašteno prelaze kopnenu granicu i protjerane su po kratkom postupku („odvrćanje”). Sud je od tada odlučivao u brojnim predmetima na temelju članka 4. Protokola br. 4 o vraćanju po kratkom postupku i povezanim scenarijima te je izdvojio činjenične situacije i relevantne testove koje treba primijeniti.[†]

11. U predmetu *N. D. i N. T. protiv Španjolske* [VV], 2020., stavci 201. i 209. – 211., Sud je izložio dvostupanjski test za utvrđivanje usklađenosti s člankom 4. Protokola br. 4 u slučajevima kada pojedinci neovlašteno prelaze kopnenu granicu i protjerani su po kratkom postupku, a taj test primijenjen je u svim kasnijim predmetima u kojima je riječ bila o potpuno istom scenariju (vidi *Shahzad protiv Mađarske*, 2021., stavci 59 *et seq.*; i *M.H. i drugi protiv Hrvatske*, 2021., stavci 294 *et seq.*; *A. A. i drugi protiv Sjeverne Makedonije*, 2022., stavci 112. – 123.): Kao prvo, mora se uzeti u obzir to je li država pružila stvaran i djelotvoran pristup sredstvima zakonitog ulaska, konkretno postupcima na granici, kako bi svim osobama koje se suočavaju s proganjanjem omogućila da podnesu zahtjev za zaštitu, osobito na temelju članka 3. Konvencije, pod uvjetima koji osiguravaju da će se zahtjev obraditi na način koji je u skladu s međunarodnim normama, među ostalim i Konvencijom. Kao drugo, ako je tužena država pružila takav pristup, ali ga podnositelj zahtjeva nije iskoristio, mora se razmotriti jesu li postojali uvjerljivi razlozi da se taj pristup ne iskoristi, a koji se temelje na objektivnim činjenicama za koje je država bila odgovorna. Nepostojanje takvih uvjerljivih razloga koji sprječavaju upotrebu tih postupaka može dovesti do toga da se ta situacija smatra posljedicom ponašanja samih podnositelja zahtjeva, koje opravdava činjenicu da njihovi identiteti nisu bili pojedinačno utvrđeni.

12. Na tuženoj je državi teret dokazivanja da su podnositelji zahtjeva imali stvaran i djelotvoran pristup postupcima za zakonit ulazak, a svi predmeti o kojima je do sada odlučeno ovisili su o tome je li država zadovoljila taj teret dokazivanja (lokacije graničnih prijelaza, načini podnošenja zahtjeva na tim prijelazima, dostupnost tumača / pravne pomoći koji tražiteljima azila omogućavaju da budu upoznati sa svojim pravima te informacije koje pokazuju da su zahtjevi zaista podneseni na tim graničnim prijelazima: usporedi *N. D. i N. T. protiv Španjolske* [VV], 2020., stavci 212. – 217., *A. A. i drugi protiv Sjeverne Makedonije*, 2022., stavci 116. – 122., i usporedi *Shahzad protiv Mađarske*, 2021., stavci 63. – 67.; *M. H. i drugi protiv Hrvatske*, 2021., stavci 295. – 304.). U predmetu *N. D. i N. T. protiv*

[†] U takvim predmetima mogu se otvoriti i pitanja na temelju članka 3. Konvencije i/ili članka 13. u vezi s člankom 3. Konvencije. Vidjeti dodatno [Vodič kroz sudsku praksu o imigraciji](#).

Španjolske [VV], 2020., Sud je bio uvjeren dokazima koje je pružila tužena Vlada da su podnositelji zahtjeva imali stvaran i djelotvoran pristup postupku za zakonit ulazak, konkretno, mogućnost podnošenja zahtjeva za azil na graničnom prijelazu Beni Enzar, kao što su to ranije činili drugi pojedinci. Sud je došao do sličnog zaključka u predmetu *A. A. i drugi protiv Sjeverne Makedonije*, 2022. Nasuprot tome, u predmetu *M. H. i drugi protiv Hrvatske*, 2021., Vlada nije dostavila nikakve konkretne informacije o postupcima azila na granici sa Srbijom u relevantno vrijeme, kao što su lokacije graničnih prijelaza, načini podnošenja zahtjeva na tim prijelazima, dostupnost tumača i pravne pomoći te informacije koje pokazuju da su zahtjevi zaista podneseni na tim graničnim prijelazima, što je dovelo Sud do zaključka da nije u mogućnosti ispitati je li pravni put, na koji se Vlada pozvala upućujući na zakonske odredbe, bio stvarno i djelotvorno dostupan podnositeljima zahtjeva. U predmetu *Shahzad protiv Mađarske*, 2021., Sud je utvrdio da podnositelj zahtjeva nije imao stvaran i djelotvoran pristup nekom sredstvu zakonitog ulaska: jedine mogućnosti za zakonit ulazak u Mađarsku (dvije tranzitne zone) nalazile su se na udaljenosti od četrdeset kilometara ili više, pristup tim zonama bio je ograničen (ulazak ograničen na petnaest podnositelja zahtjeva za međunarodnu zaštitu po tranzitnoj zoni po danu i zahtjev da se prethodno upiše na listu čekanja, kojoj podnositelj zahtjeva, kao samac, nije imao ili ne bi imao pristup) i nije postojao formalan postupak popraćen odgovarajućim zaštitnim mjerama kojima se uređuje prihvata.

13. Ako su migranti neovlašteno ušli na državno područje tužene države te im je, nakon uhićenja u blizini granice, pružen pristup sredstvima zakonitog ulaska putem odgovarajućeg postupka na granici, Sud nije primjenjivao gore navedeni dvostupanjski test, već je umjesto toga ocijenio, kako bi utvrdio je li protjerivanje bilo „kolektivne” prirode, je li pojedincima prije donošenja naloga o protjerivanju pružena djelotvorna mogućnost iznošenja argumenata protiv njihova udaljenja i jesu li postojala dostatna jamstva koja pokazuju da su njihove osobne okolnosti bile stvarno i pojedinačno uzete u obzir (*Asady i drugi protiv Slovačke*, 2020., stavak 62.). Takav je test u biti sličan testu koji se primjenjuje na pojedince koji pristupe nekom mjestu zakonitog ulaska, kao što je granični prijelaz (vidi *M. K. i drugi protiv Poljske*, 2020., stavci 204. – 211.; *D. A. i drugi protiv Poljske*, 2021., stavci 81. – 84.; i *M. A. i drugi protiv Latvije* (odl.), 2022., stavci 67. – 69.). To jesu li zahtjevi tog testa zadovoljeni činjenično je pitanje koje se treba utvrditi uzimajući u obzir, u onoj mjeri u kojoj je to relevantno u određenom predmetu, potkrjepljujuće dokaze koje su dostavile stranke, uključujući i dokaze o tome je li proveden postupak identifikacije i pod kojim uvjetima (jesu li osobe bile osposobljene za obavljanje razgovora, jesu li pružene informacije na jeziku koji pojedinci razumiju o mogućnosti podnošenja zahtjeva za azil i traženja pravne pomoći, jesu li bili prisutni prevoditelji i jesu li se pojedinci, u praksi, mogli savjetovati s odvjetnicima i podnijeti zahtjeve za azil), kao i neovisna izvješća (*Hirsi Jamaa i drugi protiv Italije* [VV], 2012., stavak 185.; *Sharifi i drugi protiv Italije i Grčke*, 2014., stavci 214. – 225.; *Khlaifia i drugi protiv Italije* [VV], 2016., stavci 245. – 254.; *Asady i drugi protiv Slovačke*, 2020., stavci 63. – 71.; *M. K. i drugi protiv Poljske*, 2020., stavci 206. – 210.; *D. A. i drugi protiv Poljske*, 2021., stavci 81. – 83.; *M. A. i drugi protiv Latvije* (odl.), 2022., stavci 67. – 69.).

14. U kontekstu članka 4. Protokola br. 4, pravna situacija maloljetnika povezana je s onom odraslih osoba u pratnji, u smislu da bi pretpostavke članka 4. Protokola br. 4 mogle biti ispunjene ako je ta odrasla osoba bila u mogućnosti iznijeti, smisleno i djelotvorno, njihove argumente protiv njihova zajedničkog protjerivanja (*Moustahi protiv Francuske*, 2020., stavci 134. – 135.).

III. Primjeri kolektivnog protjerivanja

15. Sud je utvrdio povredu članka 4. Protokola br. 4, kao prvo, u predmetima u kojima su pojedinci za koje je bilo predviđeno protjerivanje bili istog podrijetla (romske obitelji iz Slovačke u predmetu *Čonka protiv Belgije*, 2002., *Gruzija protiv Rusije (I)* [VV], 2014., i gruzijski državljani u predmetima *Shiohvili i drugi protiv Rusije*, 2016., i *Berdzenishvili i drugi protiv Rusije*, 2016.). Utvrdio je povrede te odredbe, kao drugo, u predmetima koji se odnose na vraćanje cijele skupine ljudi (migranata i tražitelja azila) bez provođenja odgovarajuće provjere pojedinačnih identiteta članova skupine. (*Hirsi Jamaa i drugi protiv Italije* [VV], 2012.; *Sharifi i drugi protiv Italije i Grčke*, 2014.; *M. K. i drugi protiv Poljske*, 2020.; *D. A. i*

drugi protiv Poljske, 2021.; *Shahzad protiv Mađarske*, 2021.; *M. H. i drugi protiv Hrvatske*, 2021.; *Moustahi protiv Francuske*, 2020.).

16. U predmetu *Čonka protiv Belgije*, 2002., podnositelji zahtjeva protjerani su isključivo na temelju toga što je njihov boravak u Belgiji bio duži od tri mjeseca, a u nalogima se nije spominjao njihov zahtjev za azil ili odluke o tom pitanju. U tim okolnostima i s obzirom na velik broj osoba istog podrijetla koje su doživjele istu sudbinu kao i podnositelji zahtjeva, Sud je smatrao da mu postupak koji je primijenjen ne omogućava otklanjanje svake sumnje da je protjerivanje moglo biti kolektivno. Tu je sumnju pojačao niz čimbenika: *kao prvo*, prije protjerivanja podnositelja zahtjeva, dotične političke vlasti najavile su da će se provoditi operacije te vrste i dale su upute nadležnim tijelima za njihovu provedbu; *kao drugo*, od svih dotičnih stranaca zahtijevalo se da dođu u policijsku postaju u isto vrijeme; *kao treće*, nalozi koji su im dostavljeni u kojima se od njih traži da napuste državno područje i za njihovo uhićenje bili su istovjetno formulirani; *kao četvrto*, strancima je bilo vrlo teško kontaktirati odvjetnika; *konačno*, postupak azila nije bio okončan. Ukratko ni u jednoj fazi tijekom razdoblja između dostave obavijesti strancima da se pojave u policijskoj postaji i njihova protjerivanja postupak nije pružao dostatna jamstva koja dokazuju da su osobne okolnosti svake dotične osobe stvarno i pojedinačno uzete u obzir. Zaključno, došlo je do povrede članka 4. Protokola br. 4 (*ibid.*, stavci 59. – 63.).

17. U predmetu *Hirsi Jamaa i drugi protiv Italije* [VV], 2012., premještaj podnositelja zahtjeva (državljanina Somalije i Eritreje) u Libiju izvršen je, a da nije provedeno nikakvo ispitivanje svake pojedinačne situacije. Talijanske vlasti nisu provele nikakav postupak identifikacije, već su samo ukrcale podnositelje zahtjeva, a zatim ih iskrcale u Libiji. Nadalje, osoblje na vojnim brodovima nije bilo osposobljeno za obavljanje pojedinačnih razgovora i nisu im pomagali prevoditelji ili pravni savjetnici. Sud je zaključio da je udaljenje podnositelja zahtjeva bilo kolektivne prirode i predstavljalo je povredu članka 4. Protokola br. 4 (*ibid.*, stavci 185. – 186.).

18. Predmet *Gruzija protiv Rusije (I)* [VV], 2014., odnosio se na naloge ruskih sudova o protjerivanju tisuća gruzijskih državljanina. Sud je primijetio da su, iako je sudska odluka donesena u odnosu na svakoga gruzijskog državljanina, provođenje postupaka protjerivanja tijekom tog razdoblja (rujan 2006. – siječanj 2007.) i broj protjeranih gruzijskih državljanina onemogućili provedbu razumnog i objektivnog ispitivanja konkretnog slučaja svakog pojedinca. Nadalje, Rusija je provodila koordiniranu politiku uhićenja, pritvaranja i protjerivanja gruzijskih državljanina. Iako Sud nije doveo u pitanje pravo država da uspostave vlastitu imigracijsku politiku, problemi s upravljanjem migracijskim tokovima ne mogu opravdati pribjegavanje praksama koje nisu u skladu s Konvencijom. Sud je zaključio da protjerivanje gruzijskih državljanina nije provedeno na temelju razumnog i objektivnog ispitivanja konkretnog slučaja svakog pojedinca i da je to predstavljalo upravnu praksu koja predstavlja povredu članka 4. Protokola br. 4 (*ibid.*, stavci 171. – 178.).

19. Predmet *Shioshvili i drugi protiv Rusije*, 2016., odnosio se na protjerivanje s ruskog državnog područja Gruzije u visokom stupnju trudnoće, u pratnji četvero male djece. Sud je utvrdio povredu u slučaju majke jer je bila podvrgnuta upravnoj praksi protjerivanja gruzijskih državljanina u jesen 2006., bez odgovarajućeg ispitivanja njihovih pojedinačnih slučajeva (stavak 71.). Sud je do istog zaključka došao u predmetu *Berdzenishvili i drugi protiv Rusije*, 2016., stavci 83. – 84., u odnosu na četrnaest gruzijskih državljanina čije su protjerivanje domaći sudovi naložili tijekom istog razdoblja.

20. U predmetu *Sharifi i drugi protiv Italije i Grčke*, 2014., Italija je protjerala određene pojedince (državljanine Afganistana) u Grčku tvrdeći da je samo Grčka nadležna prema Dublinskom sustavu (na temelju kojeg se utvrđuje država članica Europske unije odgovorna za ispitivanje zahtjeva za azil koji je državljanin treće zemlje podnio u nekoj od država članica) za odlučivanje o mogućim zahtjevima za azil. Međutim, Sud je smatrao da su talijanske vlasti trebale provesti individualiziranu analizu situacije svakog podnositelja zahtjeva kako bi utvrdile je li Grčka doista nadležna za to pitanje, umjesto da ih sve protjeraju. Nijedan oblik kolektivnog i neselektivnog vraćanja ne može se opravdati pozivanjem na Dublinski sustav, koji se u svim slučajevima mora primjenjivati na način koji je u skladu s Konvencijom. Nadalje, Sud je uzeo u obzir suglasna izvješća koja su dostavili umještači treće strane ili koja su dobivena iz drugih međunarodnih izvora, a u kojima su opisane epizode neselektivnog vraćanja u Grčku od strane

talijanskih graničnih vlasti u lukama Jadranskog mora, prilikom kojeg su dotične osobe lišene svih materijalnih i procesnih prava. Prema tim izvorima, jedino je zahvaljujući dobroj volji granične policije presretanim osobama bez isprava omogućen kontakt s prevoditeljem i službenicima koji im mogu pružiti minimalne informacije o postupcima koji se odnose na pravo na azil. Češće su odmah predani kapetanima trajekata radi vraćanja u Grčku. U svjetlu svih tih elemenata Sud je zaključio da je neposredno vraćanje kojemu su podnositelji zahtjeva bili podvrgnuti predstavljalo kolektivno i neselektivno protjerivanje koje predstavlja povredu članka 4. Protokola br. 4 (*ibid.*, stavci 214. – 225.).

21. U predmetu *M. K. i drugi protiv Poljske*, 2020., podnositelji zahtjeva imali su dokazivu tvrdnju na temelju članka 3., pristupili su graničnim prijelazima i pokušali su ući u tuženu državu na zakonit način koristeći se postupkom za podnošenje zahtjeva za azil koji im je trebao biti dostupan prema domaćem pravu. Iako su pripadnici granične straže s njima obavili pojedinačne razgovore i iako su podnositelji primili pojedinačne odluke kojima im je odbijen ulazak u Poljsku, Sud je smatrao da su njihove izjave o namjeri da podnesu zahtjeve za azil zanemarene i da se u odlukama koje su donesene ne odražavaju pravilno razlozi koje su podnositelji zahtjeva naveli kako bi opravdali svoj strah od proganjanja. Štoviše, podnositeljima zahtjeva nije bilo dopušteno savjetovati se s odvjetnicima i čak im je bio zabranjen pristup odvjetnicima koji su bili prisutni na graničnom prijelazu. Sud je zaključio da odluke o odbijanju ulaska podnositelja zahtjeva u Poljsku nisu donesene uz pravilno uvažavanje njihovih pojedinačnih situacija i da su dio šire politike odbijanja primanja zahtjeva za azil od osoba koje pristupe poljsko-bjelogruskoj granici i vraćanja tih osoba u Bjelorusiju (vidi i predmet *D.A. i drugi protiv Poljske*, 2021.).

22. U predmetu *Shahzad protiv Mađarske*, 2021., podnositelj zahtjeva, zajedno s još jedanaest pakistanskih državljana, neovlašteno je ušao u Mađarsku izrezivanjem rupe u graničnoj ogradi između Mađarske i Srbije. Nekoliko sati kasnije presreli su ih mađarski policijski službenici i odveli ih na vanjsku stranu granične ograde, a da ih mađarske vlasti nisu podvrgnule nikakvom postupku identifikacije ili ispitivanja situacije, unatoč podnositeljevoj tvrdnji da je izjavio da želi podnijeti zahtjev za azil. Uzimajući u obzir činjenicu da podnositelj zahtjeva nije imao djelotvoran pristup sredstvima zakonitog ulaska (vidi stavak 12. ovog vodiča) i da se nepostojanje pojedinačne odluke o protjerivanju ne može pripisati vlastitom ponašanju podnositelja zahtjeva, Sud je zaključio da je to protjerivanje bilo kolektivne prirode i da predstavlja povredu članka 4. Protokola br. 4 uz Konvenciju.

23. U predmetu *M. H. i drugi protiv Hrvatske*, 2021., četrnaesteročlana afganistanska obitelj tvrdila je da su joj hrvatski policijski službenici uskratili mogućnost traženja azila i naložili joj da se vrati u Srbiju prateći željezničke tračnice. Nisu postojali nikakvi materijalni dokazi da su podnositelji zahtjeva ušli u Hrvatsku. Uzimajući u obzir konkretnu i dosljednu verziju događaja podnositelja zahtjeva kao i velik broj izvješća raznih tijela koja se odnose na vraćanje po kratkom postupku osoba koje su neovlašteno ušle u Hrvatsku, Sud je utvrdio da postoje dokazi *prima facie* u prilog verziji događaja podnositelja zahtjeva. Budući da Vlada nije iznijela nijednu tvrdnju kojom bi mogla pobiti gore navedene dokaze *prima facie*, Sud je smatrao da je verzija događaja podnositelja zahtjeva istinita (stavci 268. – 274.). Budući da tužena država nije dokazala da je podnositeljima pružila stvaran i djelotvoran pristup postupcima za zakonit ulazak (vidi stavak 12. ovog vodiča), protjerivanje podnositelja bez provođenja pojedinačne ocjene njihovih okolnosti predstavljalo je povredu članka 4. Protokola br. 4 (stavci 293. – 304.).

24. U predmetu *Moustahi protiv Francuske*, 2020., ništa nije ukazivalo na to da odrasla osoba koja nije u srodstvu s dvoje maloljetnih podnositelja, a s kojom su bili proizvoljno povezani, ima dovoljno znanja o razlozima koji bi se mogli iznijeti protiv udaljenja djece. U svakom slučaju, nisu postojali dokazi da mu je postavljeno ikakvo pitanje o djeci koja su s njim povezana ili da je on otvorio to pitanje na vlastitu inicijativu. U skladu s tim, odluka o udaljenju dvoje male djece, koje odrasla osoba u pratnji nije poznavala niti im je pomagala, donesena je i provedena bez ikakvog jamstva razumnog i objektivnog ispitivanja njihovih pojedinačnih situacija. Protjerivanje se stoga moralo okarakterizirati kao kolektivno.

IV. Primjeri mjera koje ne predstavljaju kolektivno protjerivanje

25. U predmetu *Sultani protiv Francuske*, 2007., Sud je utvrdio da je situacija podnositelja zahtjeva bila pojedinačno ispitana. Mogao je iznijeti argumente protiv svog protjerivanja i domaće vlasti uzele su u obzir ne samo cjelokupan kontekst u Afganistanu već i izjave podnositelja zahtjeva o njegovoj osobnoj situaciji i opasnosti kojoj bi navodno bio izložen u slučaju vraćanja u zemlju podrijetla (*ibid.*, stavak 83., u kojem protjerivanje podnositelja na „kolektivnom letu” u Afganistan nije bilo izvršeno zbog privremene mjere na koju je Sud ukazao na temelju pravila 39. Poslovnika Suda; predmet *Ghulami protiv Francuske* (odl.), 2009., u kojem je isti pristup primijenjen u odnosu na izvršeno protjerivanje u Afganistan; vidi i, za nepostojanje dojma kolektivnog protjerivanja, predmete *Andric protiv Švedske* (odl.), 1999.; *Tahiri protiv Švedske*, odluka Komisije od 11. siječnja 1995.).

26. Kada se dotičnim osobama osigura pojedinačno ispitivanje njihovih osobnih okolnosti, neće biti utvrđena povreda, čak i ako su zajedno bile odvedene u policijsku upravu, neke su protjerane u skupinama, a nalozi o protjerivanju i odgovarajući dopisi formulirani su šablonski i istovjetno i nisu sadržavali posebna upućivanja na ranije odluke u vezi s postupkom azila (predmet *M. A. protiv Cipra*, 2013., stavci 252. – 255., koji se odnosio na pojedinca koji je tvrdio da je bio podvrgnut operaciji kolektivnog protjerivanja sa skupinom sirijskih Kurda; usporedi okolnosti u predmetu *Čonka protiv Belgije*, 2002., stavak 10.). Puka činjenica da je napravljena pogreška u vezi sa statusom nekih od dotičnih osoba (osobito podnositelja zahtjeva, s obzirom na to da je nalog o protjerivanju bio donesen dok je njegov postupak za azil još bio u tijeku) ne može se smatrati dokazom da je došlo do kolektivnog protjerivanja (*M. A. protiv Cipra*, 2013., stavci 134. i 254.).

27. U predmetu *Khlaifia i drugi protiv Italije* [VV], 2016., Sud je pojasnio da člankom 4. Protokola br. 4 nije zajamčeno pravo na pojedinačni razgovor u svim okolnostima; pretpostavke te odredbe mogu biti zadovoljene ako svaki stranac ima stvarnu i djelotvornu mogućnost iznošenja argumenata protiv svog protjerivanja i ako te argumente na odgovarajući način ispitaju vlasti tužene države (*ibid.*, stavak 248.). Podnositelji zahtjeva podvrgnuti su utvrđivanju identiteta u dva navrata, utvrđeno je njihovo državljanstvo i u svakom su trenutku imali stvarnu i djelotvornu mogućnost iznošenja argumenata protiv svog protjerivanja ako su to htjeli učiniti. Iako su nalozi o odbijanju ulaska sastavljeni usporedivo (razlikovali su se samo u pogledu osobnih podataka svakog migranta) i unatoč činjenici da je velik broj migranata iz iste zemlje (Tunis) protjeran u relevantno vrijeme, Sud je utvrdio da se relativno jednostavna i standardizirana priroda naloga može objasniti činjenicom da podnositelji zahtjeva nisu imali valjane putne isprave i nisu naveli da se boje zlostavljanja u slučaju vraćanja ili da postoje druge pravne prepreke za njihovo protjerivanje. Stoga činjenica da su ti nalozi bili relativno jednostavni i standardizirani nije bila sama po sebi nerazumna. U konkretnim okolnostima predmeta proizlazilo je da gotovo istovremeno udaljenje trojice podnositelja zahtjeva ne dovodi do zaključka da je njihovo protjerivanje bilo kolektivno (*ibid.*, stavci 249. – 254.). Sud je do sličnog zaključka došao u predmetu *Asady i drugi protiv Slovačke*, 2020. (u pogledu udaljenja podnositelja u Ukrajinu od strane slovačke granične policije na temelju standardiziranih odluka o protjerivanju nakon provođenja kratkih razgovora sa standardiziranim pitanjima u nazočnosti tumača u policijskoj postaji, stavci 63. – 71.) i u predmetu *M. A. i drugi protiv Latvije* ((odl.), 2022., koji se odnosio na udaljenje podnositelja zahtjeva s graničnog prijelaza u Indri u Bjelorusiju, stavci 69. – 71.), utvrdivši u oba predmeta da su podnositelji zahtjeva imali dovoljno prilika da iznesu argumente protiv svog udaljenja i da se ispita njihova pojedinačna situacija.

28. U predmetima *Shioshvili i drugi protiv Rusije*, 2016., stavci 70. – 72., i *Berdzenishvili i drugi protiv Rusije*, 2016., stavci 81. – 82., s obzirom na nepostojanje bilo kakvog naloga o protjerivanju koji je donio sud ili bilo koje drugo tijelo protiv podnositelja zahtjeva, Sud nije mogao zaključiti da su bili podvrgnuti „mjeri kojom se strance, kao skupinu, prisiljava da napuste zemlju”. To je vrijedilo čak i ako je upravna praksa koja je postojala u relevantno vrijeme kod podnositelja zahtjeva u oba predmeta uzrokovala strah od uhićenja, pritvaranja i protjerivanja te je stoga bilo razumljivo da bi mogli napustiti

zemlju očekujući nalog o protjerivanju. Ipak, iako situacija podnositelja zahtjeva sama po sebi može sadržavati elemente prisile na odlazak, ne može se izjednačiti s odlukom o protjerivanju ili drugom službenom prisilnom mjerom. Sud je utvrdio da nije došlo do povrede članka 4. Protokola br. 4 u takvim okolnostima.

29. U predmetu *N. D. i N. T. protiv Španjolske* [VV], 2020., podnositelji zahtjeva bili su dva migranta u Maroko koji su, sa skupinom od još nekoliko migranata iz supsaharske Afrike, pokušali ući u Španjolsku penjanjem na ograde koje okružuju grad Melilla, španjolsku enklavu na sjevernoafričkoj obali. Čim su prešli ogradu, uhitili su ih pripadnici *Guardia Civila*, koji su ih vratili na drugu stranu granice, a da nisu proveli nikakav postupak identifikacije niti im pružili mogućnost da objasne svoje osobne okolnosti. Primjenjujući dvostupanjski test, Sud se uvjerio, prvo, da je u španjolskom pravu predviđeno nekoliko mogućih načina na koje su podnositelji zahtjeva mogli zatražiti ulazak na državno područje, posebice na graničnom prijelazu Beni Enzar. Drugo, nije bio uvjeren da su podnositelji zahtjeva imali potrebne uvjerljive razloge zašto nisu upotrijebili granični prijelaz kako bi pravilno i zakonito iznijeli razloge protiv svog protjerivanja. Nepostojanje pojedinačnih odluka o udaljenju stoga je bilo posljedica vlastitog ponašanja podnositelja zahtjeva, posebice njihova propusta da se koriste službenim postupcima ulaska, što je samo po sebi dovoljno za zaključak da nije došlo do povrede članka 4. Protokola br. 4. Sud je stoga zaključio da države mogu odbiti ulazak na svoje državno područje strancima, među ostalim i mogućim tražiteljima azila, koji se bez uvjerljivih razloga nisu pridržavali primjerenih mehanizama kojima je osigurano pravo na traženje zaštite na temelju Konvencije tako što su pokušali prijeći granicu na nekome drugome mjestu, osobito tako što su iskoristili svoj velik broj i upotrijebili silu u kontekstu operacije koja je unaprijed planirana. Istovremeno, Sud je naglasio da utvrđenje u tom predmetu ne dovodi u pitanje obvezu i potrebu država ugovornica da zaštite svoje granice na način koji je u skladu s jamstvima iz Konvencije, a osobito sa zabranom prisilnog udaljenja ili vraćanja (*non-refoulement*) (*ibid.*, stavci 206. – 232.). Sud je do sličnog zaključka, odnosno da je tužena država pružila stvaran i djelotvoran pristup postupcima za zakonit ulazak i da podnositelji zahtjeva nisu imali uvjerljive razloge da ne iskoriste te postupke, došao u predmetu *A. A. i drugi protiv Sjeverne Makedonije*, 2022. (stavci 116. – 123.).

V. Odnos s člankom 13. Konvencije

30. Pojam djelotvornog pravnog lijeka na temelju članka 13. Konvencije zahtijeva da pravno sredstvo može spriječiti izvršenje mjera koje su u suprotnosti s Konvencijom i čiji su učinci potencijalno nepovratni. Sud je utvrdio povrede članka 13., u vezi s člankom 4. Protokola br. 4, u predmetima u kojima su podnositelji zahtjeva, koji su imali barem prigovor o kojem se može raspravljati na temelju članka 2. ili 3. u vezi s opasnostima s kojima će se suočiti nakon udaljenja, zapravo bili spriječeni u podnošenju zahtjeva za azil i nisu imali pristup nekom pravnom sredstvu s automatskim odgovornim učinkom (vidi *M. K. i drugi protiv Poljske*, 2020., stavci 212. – 220.; *D. A. i drugi protiv Poljske*, 2021., stavci 89. – 90.; *Hirsi Jamaa protiv Italije* [VV], 2012., stavci 201. – 207.; *Sharifi i drugi protiv Italije i Grčke*, 2014., stavci 240. – 243.). Nasuprot tome, nedostatak odgovornog učinka odluke o udaljenju sam po sebi ne predstavlja povredu članka 13. u vezi s člankom 4. Protokola br. 4 kad podnositelj zahtjeva ne tvrdi da postoji stvaran rizik od povrede prava zajamčenih člancima 2. ili 3. u zemlji odredišta (*Khlaifia i drugi protiv Italije* [VV], 2016., stavak 281.). U takvoj situaciji Konvencija ne propisuje apsolutnu obvezu države da jamči pravno sredstvo s automatskim odgovornim učinkom, ali zahtijeva da dotična osoba ima djelotvornu mogućnost osporiti odluku o protjerivanju tako da nezavisni i nepristrani domaći forum provede dovoljno temeljito ispitivanje njezinih prigovora (*ibid.*, stavak 279.; *Moustahi protiv Francuske*, 2020., stavci 156. – 164.).

31. Kada stranci odluče da neće upotrijebiti postojeće pravne postupke za zakonit ulazak na državno područje neke države ugovornice, pri čemu je nedostatak pojedinačnog postupka za njihovo udaljenje posljedica ponašanja samih podnositelja zahtjeva, tu se državu ne može smatrati odgovornom jer nije stavila na raspolaganje pravno sredstvo protiv tog istog udaljenja (*N.D. i N. T. protiv Španjolske* [VV], 2020., stavci 241. – 243.). Nasuprot tome, kada podnositelj zahtjeva nije imao djelotvoran pristup

postupku za ispitivanje njegove osobne situacije zbog ograničenog pristupa tranzitnim zonama (odnosno, sredstvima zakonitog ulaska), nepostojanje pravnog sredstva za prigovor zbog udaljenja predstavlja povredu članka 13. u vezi s člankom 4. Protokola br. 4 (*Shahzad protiv Mađarske*, 2021., stavci 75. – 79.).

Popis navedenih predmeta

Sudska praksa navedena u ovom Vodiču odnosi se na presude ili odluke koje je donio Sud te na odluke i izvješća Europske komisije za ljudska prava („Komisija“).

Ako nije drukčije naznačeno, sva upućivanja odnose se na presude o osnovanosti koje je donijelo vijeće Suda. Kratica „(odl.)“ znači da se upućivanje odnosi na odluku Suda, a „[VV]“ da je predmet bio pred Velikim vijećem.

Presude vijeća koje nisu postale konačne u smislu članka 44. Konvencije prije dovršetka ovog ažuriranja označene su zvjezdicom (*) na popisu u nastavku. Člankom 44. stavkom 2. Konvencije propisano je: „Presuda vijeća je konačna: a) kad stranke izjave da neće uložiti zahtjev za podnošenje predmeta Velikom vijeću; ili b) tri mjeseca nakon dana donošenja presude ako nije uložena zahtjev za podnošenje predmeta Velikom vijeću; ili c) kad odbor Velikoga vijeća odbije zahtjev o podnošenju na temelju članka 43.“ U slučajevima kada Veliko vijeće prihvati zahtjev za podnošenje, presuda vijeća ne postaje konačnom te nema pravni učinak; konačnom postaje naknadna presuda Velikog vijeća.

Hiperveze na predmete navedene u elektroničkoj inačici Vodiča upućuju na bazu HUDOC (<http://hudoc.echr.coe.int>) koja omogućuje uvid u sudsku praksu Suda (u presude i odluke Velikog vijeća, vijeća i odbora, predmete o kojima je dostavljena obavijest, savjetodavna mišljenja i pravne sažetke iz Informativne bilješke o sudskoj praksi) te Komisije (odluke i izvješća) te na rezolucije Odbora ministara.

Sud svoje presude i odluke donosi na engleskom i/ili francuskom, svoja dva službena jezika. HUDOC sadrži i prijevode mnogih važnih predmeta na više od trideset neslužbenih jezika te poveznice na oko stotinu *online* zbirki prakse Suda koje su izradile treće strane. Sve raspoložive jezične verzije za navedene predmete dostupne su putem kartice „Language versions“ u bazi podataka HUDOC, a tu karticu možete pronaći nakon što kliknete na hipervezu predmeta.

—A—

A. A. i drugi protiv Sjeverne Makedonije, br. 55798/16 i četiri druga zahtjeva, 5. travnja 2022.

Alibaks i drugi protiv Nizozemske, br. 14209/88, odluka Komisije od 16. prosinca 1988.,

Odluke i izvješća 59

Andric protiv Švedske (odluka), br. 45917/99, 23. veljače 1999.

Asady i drugi protiv Slovačke, br. 24917/15, 24. ožujka 2020.

—B—

Becker protiv Danske, br. 7011/75, odluka Komisije od 3. listopada 1975., Odluke i izvješća 4

Berdzenishvili i drugi protiv Rusije, br. 14594/07 i šest drugih zahtjeva, 20. prosinca 2016.

Berisha i Haljiti protiv Bivše Jugoslavenske Republike Makedonije (odl.), br. 18670/03, ECHR 2005

VIII (izvadci)

—C—

Čonka protiv Belgije, br. 51564/99, ECHR 2002-I

—D—

D. A. i drugi protiv Poljske, br. 51246/17, 8. srpnja 2021.
Dritsas i drugi protiv Italije (odl.), br. 2344/02, 1. veljače 2011.

—G—

Ghulami protiv Francuske (odl.), br. 45302/05, 7. travnja 2009.
Gruzija protiv Rusije (I) [VV], br. 13255/07, ECHR 2014 (izvadci)

—H—

Hirsi Jamaa i drugi protiv Italije [VV], br. 27765/09, ECHR 2012

—K—

K. G. protiv Njemačke, br. 7704/76, odluka Komisije od 1. ožujka 1977. *Khlaifia i drugi protiv Italije* [VV], br. 16483/12, 15. prosinca 2016.

—M—

M. A. protiv Cipra, br. 41872/10, ECHR 2013 (izvadci)
M. A. i drugi protiv Latvije (odl.), br. 25564/18, 29. ožujka 2022.
M. H. i drugi protiv Hrvatske, br. 15670/18 i 43115/18, 18. studenoga 2021.
M. K. i drugi protiv Poljske, br. 40503/17 i dva druga zahtjeva, 23. srpnja 2020.
Moustahi protiv Francuske, br. 9347/14, 25. lipnja 2020.

—N—

N. D. i N. T. protiv Španjolske [VV], br. 8675/15 i 8697/15, 13. veljače 2020.

—O—

O. i drugi protiv Luksemburga, br. 7757/77, odluka Komisije od 3. ožujka 1978.

—S—

Shahzad protiv Mađarske, br. 12625/17, 8. srpnja 2021.
Sharifi i drugi protiv Italije i Grčke, br. 16643/09, 21. listopada 2014.
Shioshvili i drugi protiv Rusije, br. 19356/07, 20. prosinca 2016.
Sultani protiv Francuske, br. 45223/05, ECHR 2007-IV (izvadci)

—T—

Tahiri protiv Švedske, br. 25129/94, odluka Komisije od 11. siječnja 1995.